

Др ДРАГАН СУБОТИЋ

**ЧЕДОМИЉ МИТРОВИЋ И ЦРКВЕНО ПРАВО У СРБИЈИ ДО
1941. ГОДИНЕ**

Др ДРАГАН СУБОТИЋ
УУ 11000 Београд
Институт за политичке студије

UDK 348 (497.11)

Знаменити професор Чедомиљ Митровић, дугогодишњи наставник факултета у Београду, утемељивач предмета и катедре за црквено право, рођен је у Чачку 24. јула 1870. године, у породици Митровић, која је оставила знатног утицаја на друштвене прилике у овом крају.

Нижу и средњу школу завршио је у родном Чачку, а богословију у Београду. Затим је отишао на студије у Москву. У тамошњој Духовној академији достигао је степен кандидата теологије. Правни факултет са докторатом завршио је у Бечу и Тибингену. Од 1. септембра 1893. предавао је црквено право у Богословији „Св. Сава“ у Београду. Почетком јануара 1899. постављен је за хонорарног професора црквеног права на Правничком факултету Велике школе у Београду, а 1. јула исте године и за доцента на предмету црквено право.

Почетком фебруара наредне, 1900. године, постао је писар Министарства просвете, а 14. јуна 1902. изабран је за професора Велике школе. Када је 1905. године отворан Универзитет у Београду, потврђен је за професора црквеног права на Правном факултету.

После Првог светског рата, већ 1923. године, биран је за уредника Архива за правне и друштвене науке, а затим и за ректора београдског Универзитета, на коме је месту био изложен свакојаким непријатностима које је превазилазио жељом да што више учини за свој народ и државу.

Професор Чедомиљ Митровић завршио је свој частан живот средином 30-тих, оставивши дубоку бразду у научном и јавном животу нашег народа, на пољу црквеног права, где се неуморно ангажовао.

Црквено-правна књижевност код нас повезује се са делом Јевтимија Јовановића, који слови као писац првог систематског дела из ове области на српском језику. Оно је, под насловом „Начела црквеног права старе источно-православне цркве по књизи Крмчија“, штампано у два тома — 1841. и 1844. године. Овај Јовановићев рад се састоји из три дела. Први је обухватио унутрашње канонско право, други део спољашње црквено право, а трећи грађански и црквени казни поступак (који се није појавио у штампаном облику у стручној и научној јавности). Ово дело, које је послужило правницима у Аустро-Угарској да се упознају са основним догматима и канонима православне вере, није писано као оригинално научно остварење, мада је послужило ердељском православном митрополиту Андрији Шангуну у изради капиталног дела „Руководство канонског права православне источне цркве“, које се, 1854. године, појавило на румунском, а затим било преведено и на друге стране језике (на српском језику је било објављено у часопису „Православље“ 1872. године).

Од српских канониста бележи се горњокарловачки епископ Евгеније Јовановић, који је 1844. године, у Карлштату објавио дело „О црквеним судовима у схватањима источних сабора и апостолске цркве у аустријским државама“. Такође, бележе се и други истакнути канонисти, попут епископа нишког Никанора Ружичића који је објавио више радова: „Номоканон о браку“ из 1880, „Номоканон Српске Цркве“ књига прва из 1882, „Таблица разноврсних примера сродства“ (Београд, 1886) и „Сродственик“ из 1906. године. Архимандрит Нићифор Дучић је 1877. објавио књигу „Крмчија Морачка“, а 11 година касније и „Хришћански брак“ (а на Цетињу, 1876. и „Сте-

леник из Крмчије“). Уважени теолог др Емилијан алијас Радослав Радић писао је и објавио на немачком језику књигу о уређењу православне цркве у двојној монархији (објављене у Вршцу, 1877), а 1884. године, у Новом Саду је објавио и књигу „О бракоразводним функцијама православне цркве“.

Највећу бразду заорао је српски православни епископ др Никодим Милаш. Он је превео „Правила православне цркве са тумачињима“ изашла у два тома у Новом Саду, 1895—1896. године, ударивши на тај начин основе науке о црквеном праву код Срба. До своје смрти, 1915. године, објавио је педесетак црквено-историјских расправа. Његово „Православно црквено право“ објављено први пут у Задру, 1890. године, које је систематизовало ову материју у скоро свим постојећим аутокефалним црквама преведено је и на бугарски, руски, грчки и немачки језик (издање из 1928, приредио је др Рад. Казимировић). У Мостару, 1911. године, др Милаш објавио је и дело „Црквено-казнено право“, а знатно раније, у Панчеву (1879) — „Достојанства у православној цркви“.

Поред ових аутора, у новије доба ваља споменути и групу руских богослова и правних писаца-емиграната, који су пред бољшевицима напустили Русију и настанили се у Југославији. Пре свега, мислимо на Сергија В. Тројицког који је био професор црквеног права на Правном факултету у Суботици, а од 1935. и на Богословском факултету у Београду. Црквено право се изучавало у Карловачкој богословији од 1794. године, као и у Богословији „Св. Сава“ у Београду од њеног оснивања. Од 1899. године се предаје на београдском Универзитету, на правним факултетима у Београду и Суботици (до 1944. године), односно од 1920. и на Богословском факултету СПЦ.

Црквено право се на правним факултетима у Краљевини Југославији предавало у Љубљани (предметни професор Р. Кушеј), у Загребу (др Едо Ловрић и др Мих. Лановић), и у Суботици (Сергије Тројицки).

После више од три деценије предавања овог предмета на Правном факултету у Београду, професора Митровића је наследио Илија Пржић (који ће трагично завршити овоземаљски живот у октобру 1944. године). Он је уочи рата, 1939, објавио и уџбеник „Црквено право“, по коме ће извесни Р. Б. Борђевић, на основу испитних питања, сачинити „Црквено право: За употребу слушалаца правног факултета“ („Фугур“, Београд, 1939) — својеврсни репетиторијум за спремање испита из црквеног права, рађен по књизи проф. Пржића.

Само делимичан преглед основних предратних издања из области црквеног права показује континуитет научног и богословског дела и рада знаменитог Никодима Милаша. Апстрахујући, овом приликом, допринос руских научника после 1920. године (попут Тарановског, Соловјева, Мошина, и других који су се бавили историјом словенских права и државе, али и националном историјом државе и права, углавном средњовековне државе), поменућемо неколико аутора и њихових дела. О канонском праву српске цркве, већ 1882. у Београду је поменути Ружичић публиковао дело „Номоканон и српска црква“, а Адам П. Лазаревић је 1920. пријатно изненадио ондашњу стручну јавност објавивши књижицу „О државној интервенцији у породичним односима“. Душан Глумац је писао на тему: „Гет“ развод брака код Јевреја“ (Београд, 1928), а Живојин М. Перић о „Личном брачном праву по српском грађанском законнику (Београд, 1934). Из области црквеног права бележи се књига Атанасија Поповића под насловом „Црква у области права“, штампана у Сремским Карловцима, 1920. године, уз низ радова Сергеја Троијцког од којих, овом приликом, наводимо најважније: „Проблем црквеног законодавства“ (Ниш, 1925); „Хришћанска филозофија брака“ (Београд, 1934); „Црквена надлежност у брачном праву“ (С. Карловци, 1953); „Да ли поједине цркве имају право законодавства у брачним црквеним пословима“ (Београд, 1934); „Црквени или грађански брак“ (Београд, 1926).

За предмет нашег истраживања интересантна је књижица С. Троијцког под насловом „Место црквеног права на правном факултету“ (С. Карловци, 1933), у којој се противи укључивању црквеног права у материју грађанског, односно административног права, чиме би оно нестало из списка општеобразовних, а било увршћено у област докторантских студија на Правном факултету. Троијцки опомиње да је прошло већ 15 година како се ово право не предаје на руским универзитетима и „једини азил у православном словенском свету за ту науку у којем она може да се сачува од бољих времена, то су правни факултети Југославије. Говоримо „правни“ јер на теолошким факултетима може да се предаје само конфесионално, а не црквено право“.

*

* * *

Најважније научно дело Чедомиља Митровића је „Црквено право“, чије се треће, допуњено издање појавило 1929. године, у из-

дању књижаре Геце Кона. Основу за овај уџбеник чинио је наставни програм из црквеног права за ученике Богословије „Св. Сава“ у Београду до 1914. године, који је, због обимности градива и начину излагања, истовремено „и један компендијум за слушаоце права“.

У приређивању овог издања професору Митровићу су помогли др Михаило Илић, професор, др Милан Бартош, доцент, и Милорад В. Симић, асистент Правног факултета у Београду. У уводном делу Митровић пише о појму права и цркви (право, црква, канони, разлике између моралних и црквених закона). Посебан део посветио је проблему цркве у праву, односно особеностима црквеног права као науке, али и методама изучавања црквеног права. Митровић право дефинише као збир обавезних правила којима се обележавају взајамни односи међу људима у разним облицима друштвеног живота, а тако исто и односи појединог лица према самом друштву: правила, помоћу којих се постиже принудна равнотежа међу интересима личне слободе и општега добра.¹

Цркву дефинише као религиозну заједницу свих оних људских створења која верују у Христа, заједницу која је заснована на оном апсолутном, универсалном, принципу.² Поред идеалне, односно духовне природе цркве, оличене у њеној карактеристици као једине, свете, саборне и апостолске, њена видљива страна садржана је у духовној заједници људској, односно збиру правних институција. Стога, сматрао је Митровић, „црква као правна институција, јесте видљива заједница људи, које спаја једно исто учење и заједничко веровање у Христа и његове установе ради служења Богу, чиме се постиже вечно спасење.“³

Митровић црквено право дефинише као збир, независних од воље појединаца, норми или правила, којима се одређују правни односи појединих чланова цркве и цркве као целине (уколико ти односи разуме се, служе циљевима цркве на земљи). То је црквено право (*ius ecclesiasticum*) у објективном смислу. А збир различитих права и дужности појединих чланова цркве или институција црквених, према њиховим разним положајима које заузимају у видљивом црквеном друштву, јесте црквено право у субјективном смислу. Црквено право се дели на унутрашње и спољашње, а општи је задатак ове науке да испита основне принципе црквеног права, организацију и надлежност црквене власти (судске и управне), да испита и утврди имовинска и политичка права цркве као правног лица, које улази у састав државе и као такво донекле мора да извршава опште дуж-

пости. Специјални задатак ове науке садржан је у томе да систематски изучи споменике црквеног законодавства и да испита њихову унутрашњу садржину.

Исто тако, има задатак да створи систем основних црквених закона, који се тичу унутрашњег уређења и управе, оних закона који не подлежу промени, већ су стални и служе као основни за живот свих појединих цркава и за сва времена. Методи изучавања црквеног права су: практични (просто излагање позитивног црквеног права у циљу практичне примене закона), историјски, филозофски, теоријски и упоредни. Од богословских предмета црквено право је у најтежњој вези са догматиком, моралним богословљем, историјом цркве и литургијом, док је од правних наука уско повезано са државним правом, грађанским, кривичним, административним, римским и византијским правом.

Митровић дефинише и изворе црквеног права разликујући унутрашње или материјалне и спољашње, или, формалне изворе. Од унутрашњих извора спомиње Вожанску вољу Основаоца цркве, која је изражена Њим Самим или Његовим најближим ученицима, Живот и практику цркве која се огледа у црквеном предању и црквеним обичајима, Вољи цркве израженој у црквеном законодавству и Вољи највише државне власти, у њеном законодавству, поготову у питањима спољашњег правног положаја цркве и њених односа према друштву и другим религијским заједницама.⁴

Митровић разликује опште и посебне (специјалне) изворе црквеног права. У опште изворе, поред божанског права, чији је израз Свето писмо, убраја и апостолско и црквено предање, законодавство као извор права (седам васељенских сабора), државне, односно грађанско законодавство, као и обичајно право. Специјални извори црквеног права обухватају правила и прописе васељенских, али и обласних сабора — Никејски I (325), Цариградски I (381), Ефески (431), Халкидонски (451), Цариградски II (553), Цариградски III (680) и Никејски II (787), апостолска правила, апостолске конституције или уставе. Митровић, затим, даје прецизан преглед зборника прописа по црквеним предметима, почевши од византијских црквено-грађанских и канонских зборника, номоканона, скраћених зборника или синопсиса, пенитенцијалних номоканона, све до канонских зборника од XIV века па наовамо до новијег доба, са посебним освртом на канонске зборнике код Словена (Крмчија Св. Саве).

Митровић материју црквеног права излаже на основу већ раније поменуће поделе на унутрашње и спољашње црквено право.

Прво започиње излагањем црквене организације, чијим се чланом постаје чином крштења. Црквену заједницу дели на клир или јерархију и световњаке или просте чланове. Поред ова два субјекта црквеног права, разликује и калуђерство. Клирици се деле на ниже (ипођакони, чтеци, певачи и други) и више (ђакони, презвитери и епископи). Дакле, поред црквено-служитеља, разликује и свештено-служитеље: ђаконе, презвитере и епископе, који имају духовну и управну власт у цркви.

Клир се одређује као стање или положај оних чланова црквене заједнице којима је поверена друштвена служба у цркви и који су добили нарочито пуномоћје за ту службу. Митровић даље разматра начине за стицање јерархијског положаја у цркви рукоположењем или хиротонисањем, као и начин и узроке губљења свештеничког чина.

Калуђерство, по мишљењу професора Митровића, заузима средину између клира и световњака; први калуђери, због свога усамљеничког живота, звали су се анахоректи, а због строгог начина живота аскети. Митровић пише: „Оснивачи калуђерства били су Павле Тивејски и Антоније Велики, а ученик Антонијев Пахомије (око 340 година) саставио је правила за монашки живот.“⁵

Суштина монашког живота по правилима Василија Великог састоји се у придржавању три завета: Завет безусловне послушности, Завет уздржљивости од брачног и порочног живота и Завет сиромаштва или одрицања од сваког права личне сопствености. Митровић је даље образлагао услове за ступање у калуђерство, последице монашких завета, уређење манастира, као и лишење калуђерства и његове последице. Посебан део посветио је правима и дужностима световњака у цркви.

У другој глави „Црквеног права“ Митровић пише о органима црквене власти: епархијским епископима, њиховим правима и дужностима, викарном епископу, духовном суду или конзисторији, окружним пројерејима и среским намесницима, као и о парохији и парохијском свештенству.

У другом одељку разматра се проблем црквене управе, посебно о црквено-управној власти и надлежности црквено-судске власти. Црквена или духовна власт се оличава у тројаком пуномоћју које је Оснивалац цркве дао својим апостолима: у праву учења о вери, у праву руковођења и управљања црквеном заједницом и у праву религиозног освештавања или вршења свештено — радњи. Унутраш-

ња мисија цркве обухватила је проповед, издавање симболичних књига, предавање вероуке као обавезног предмета у школи, оснивање богословских факултета, црквених књижница, музеја и других установа.

Власт цркве добијена од божанског Основаоца оличава се у тројаким функцијама: законодавној, административној и судској. Црквени суд је наступао као црквено-кривични — за преступе и приватно-правни за међусобне спорове због личних и имовинских односа. Црквено кривични суд је судио за канонске преступе и свештеничке кривице за преступе против вере и цркве (апостазиа, јерес, раскол, симонија), свештеничке службе и црквеног поретка, морала и правила о владању свештеника, против брачне заједнице, личности, части и законите власти, материјалних предмета и интереса, правног поретка, уз коришћење низа црквених казни од општег значаја (опомена, укор, епитимија, одлучење од звања, забрана свештенодејства, лишење од своје парохије или свештеничког чина).

Посебан одељак др Чедомиљ Митровић је посветио брачном праву. Дефинише га као све прописе црквеног и државног законодавства о браку и брачним односима, значи делу породичног права које се зове брачно право. Брак као једна од седам светих тајни (крштење, миропомазање, причешће, кајање, свештенство и јеле-освећење) Митровић овако дефинише: „Брак је црквом (у виду св. тајне) благословена веза мужа и жене ради потпуне заједнице у свима животним односима између њих, која служи као средство за умножавање рода људског“.⁶ Исто тако, набројани су и услови, односно сметње за закључење или раскидање брака, форме за закључивање брака (црквени и грађански), права и дужности супружника, престанак брака као и судски поступак за брачне спорове.

Посебан одељак је посвећен имовинском праву цркве: субјектима црквено-имовинског права, облицима црквене (свете ствари, освештане и обичне црквене ствари), средствима за издржавање свештенства и цркава и за подмиривање општих црквених потреба, руковању црквеном имовином (органи управе и начин управљања), као и октиторском праву.

У другом делу овог уџбеника „Црквено право“ излаже се материја спољашњег црквеног права, углавном везана за однос цркве према држави. Поред излагања византијског система, тзв. цезаропапизма и западноевропског, утемељеног на понтификату папе у Риму, систем односа између цркве и државе новијег датума заснива се на

три модела: а) теорији по начелу слободне цркве у слободној држави (северно-америчка), б) европској теорији слободне цркве у слободној држави (Француска, Италија и Белгија) и в) теорији правне државе (у Немачкој), где је прецизно разграничена граница утицаја. Дакле, разматрајући могуће модела односа цркве и државе — а) црква се стапа са државом, задржавајући за себе доминирајући положај, као што се окарактерисао средњовековни папизам, б) црква се стапа са државом, остајући потпуно потчињена државној власти, као што се обележио протестантизам; в) црква се налази сасвим одвојено од државе по Кавуровој теорији „слободна црква у слободној држави“ и в) међусобна веза цркве и државе одржава се разграничењем сфера њихова утицаја и рада — Чедомиљ Митровић закључује да „црква ако не жели да постане државом, нити држава жели да постане црквом, онда односи између њих могу се правилно регулисати на тај начин, ако се сфере рада и утицаја разграниче по природи и задаћама сваке институције посебице: у област чисто црквеноу и чисто државну“⁷.

У посебном делу књиге, Митровић је приказао интерконфесионалне односе у Краљевини Југославији, која је била регулисана на принципу слободе савести и равноправности свих вероисповести.

Поред овог капиталног дела, професор Митровић је написао и преко 30 црквено-правних расправа, које су имале одјека у ондашњој стручној и научној јавности.

У Београду је 1900. штампао расправу „О законодавној граници између цркве и државе“, у ствари, приступно предавање из црквеног права одржаном 8. фебруара 1899. године на Правном факултету у Београду. Цео правни живот цркве је поделио на три области: а) област чисто црквеног законодавства, б) област чисто државну где се живот цркве одређује државним законима; в) односно, на заједничку област где је реч о мешовитом моделу цркве и државе.³ Шест година касније објавио је и запажен оглед „О брачним парницама: I део: Основни појмови о браку и законским узроцима развода“ (Београд, 1906), као и дело: „Бракоразводни узроци у хришћанском законодавству“ (Београд, 1906). Наслањајући се на одредбе Закона Константина Великог из 331. године, односно познате Јустинијанове законе, грчке коментаре канонског кодекса, а у XII веку на мисао Аристина, Зонаре и других закључио је да се православна црква није зауставила само на евенђелским текстовима. Она је пошла даље и поступно у „заједници са државом, израдила је читав систем брачно-разводног права. Кононисте и црквена практика удру-

жили су се са црквеним законодавством. И тамо где канон није јасан, али је неку ствар сасвим прећуткивао, призвата је у помоћ аналогија с грађанским правом и законом, те је тако стварано црквено правило или се решавао поједини случај из праксе“.⁹

Почетком века објавио је и расправу „Калуђерство и његово социјално значење“ (Београд, 1901), у којој је записао да је суштина овог института у црквено-правном погледу у особитим дужностима који се јављају као последица извршења три јеванђелске дужности: „Калуђерство је особен начин живота основан на испуњавању завети, који се полажу приликом ступања у овај ред... По својој идеји калуђерски живот није ништа друго, до дело пожртвовања за начело еванђелско а с економског гледишта то је рад, који је основан на религијској основи. Докле калуђерство одговара овом задатку и остварује своја начела, све дотле оно не може изгубити вредност и значење за друштво“. Из канонског, односно црквеног права 1908. објавио је, у Сарајеву, расправу „Владичанство и Монашки чин“, а идуће године и друго издање дела „Први српски закон о црквеним властима“ (Београд, 1909). У овој омањој расправи Митровић је анализирао садржину „Начертанија од духовној власти“ обнародованог на скупштини у Крагујевцу 21. маја 1836, које је био на снази све до августа 1847. године, када је издато „Устројеније Духовне власти Кнежевства Српског“. Овим законом регулисани су: положај свештеничког стањења у Србији, унутрашња организација цркве, поготову надлежност и састав црквеног суда, односно Конзисторије. Ове године, Митровић је штампан и рад „Бракоразводни суд по страном законодавству“ — правећи поређења правних и канонских одредби које су се тичале материје брака и брачних односа, почевши од Византије и Рима, па до државне праксе новијег датума. Ту су сви правни системи: а) у којима је био обавезан грађански брак и, сходно томе, ова област спадала под надлежност грађанских судова (Француска, Белгија, Немачка, Холандија, Швајцарска, Италија, Луксембург, Монако, Румунија и Угарска), б) држава, односно покрајина где је био обавезан религијски облик закључивања брака, а у случају несугласица био је надлежан религијски суд (Русија, Србија, Црна Гора, Бугарска, Турска, Босна и Херцеговина, Хрватска), в) државе у којима су призната оба облика закључивања брака и типа судске надлежности у случају спора (Шпанија и Португалија) г) односно, државе где врста суда за брачне спорове не одговара владајућем облику закључивања брака (Данска, Норвешка, Шведска, Енглеска и Аустрија). У посебном одељку, Митровић је анализирао стање

у земљама и покрајинама, углавном православним, где домира овај други тип склапања брака и судске надлежности, укључујући извесна одступања, поготову када је реч о Румунији и Грчкој.¹⁰

Митровићева књига „Из црквеног и брачног права“, објављена у Београду, 1909, у издању познатог књижара и издавача Геце Кона, поред општег дсла, садржавала је и поглавље посвећено примерима из свештеничке праксе, из брачног права и других области примењеног права. Митровић је писао следеће текстове: „О Канонизацији светаца у старо доба“, „Наша црква и списи њенога учења о вери“, „О канонском отпусту или вредност отпусних исправа“, „Шта нам казују канони о свештеничком оделу“, „О професионалним беседницима...“

Исто тако, из области свештеничке праксе објавио је низ интересантних радова: „Може ли се извршити крштење кад је каква наказа рођена?“, „Може ли свештеник своје дете да крсти?“, „Може ли се породиља опојати у цркви?“, „Може ли свештеник злочинац остати нерацхчињен?“...

Из области брачног права, Митровић је објавио низ есеја, разматрајући најосетљивија питања из ове области, која сведоче о ширини његовог богословског, као и правничког образовања, научног уверења и опредељења, као и погледа на свет. Тако је писао о следећим проблемима: „О правној способности сведока при венчању“, „Брачна веза и монашки чин“, „Осуда као брачна сметња“, „Је ли заједнички кум сметња закључења брака“, „О трородном сродству“, „Може ли се развести брак по истеку петогодишњег одвојеног живота и на захтев једне брачне стране?“...

После Првог светског рата, већ 1919. године, Митровић је у Сарајеву објавио текст „Основна начела црквене политике“ залажући се за очување изворног учења и канона православне цркве, која је, захваљујући томе, успела да се очува кроз векове. У Београду је 1922. године објавио и расправу „О браку и узроцима његове кризе“ наводећи неколико могућих узрока кризе: од брзоплетости приликом склапања брака, физиолошким чиниоцима (полна незрелост или полно незадовољење једног од супружника), бесциљност живота и нереди у браку и породици, до различитих психолошких узрока.

Публиковао је и расправу „Суд за брачне спорове у Србији (од ослобођења до издања грађанског законика)“ објављену у Београду 1929. године, која, на известан начин, чини допуну раније штампа-

них радова, јер прецизније регулише област брака и брачних односа у Србији у XIX веку.

Пред крај живота, проф. Митровић је објавио неколико омањих радова, који, ипак, завређују да се помену. Тако је 1928. штампано светосавски говор под насловом „Наука у теорији и пракси“, касније, на Народном универзитету у Чачку, у Просветном одбору, одржао је прво предавање 30. марта 1930. на тему: „Основни појмови о праву.“ То је штампано под истоименим насловом и представља један мањи део интересовања проф. Митровић, који је за студенте написао и књигу „Енциклопедија права“, попут других професора Правног факултета у Београду.

На крају овог кратког био-библиографског приказа научне и јавне делатности професора Чедомиља Митровића, ипак, сматрамо да је, поред уџбеника за предмет црквеног права на правничком факултету у Београду, његова збирка од 25 одабраних расправа објављена 1909. у Београду, под насловом „Из црквеног и брачног права“ — врхунац његове научне делатности (изузимајући овом приликом могућност да валоризујемо његов педагошки рад и наставнички позив на Универзитету).

С правом, сврставамо га у ред виђенијих међуратних професора и аутора црквеног права које се изучавало на Правном факултету у Београду, односно, Богословији „Св. Сава“ и Богословском факултету СПЦ. Захваљујући и проф. Митровићу, ова научна дисциплина је до 1941. године, имала запажен успон, а њено поновно враћање у наставне програме правних факултета у земљи, после пола века, имаће велики значај за оживљавање ове дисциплине која се протеклих деценија изучавала само у богословијама и богословском факултету — дакле у крилу Српске православне цркве. У том враћању нашој традицији, култури и науци, у оквире који су протеклих пола века били празни, научно дело професора Чедомиља Митровића, из области црквеног права, има достојно место.

НАПОМЕНЕ

1. Чедомиљ Митровић, „Црквено право“, кратак преглед, Београд, 1929, стр. 4.
2. Исто, стр. 6.
3. Исто, стр. 9.
4. Исто, стр. 15.
5. Исто, стр. 69.
6. Исто, стр. 126.
7. Исто, стр. 199.
8. Нав. дело, стр. 19.
9. Исто, стр. 29.
10. Нав. дело, стр. 32.
11. Нав. дело, стр. 16.

TCHEDOMIR MITROVITCH ET LE DROIT CANON EN SERBIE AVANT 1941

L'auteur consacre son texte au professeur Tchedomir Mitrovitch qui, avant la Seconde guerre mondiale, enseignait le droit canon à la Faculté du droit à Belgrade, ainsi qu'au Petit séminaire »Saint Sava« et à la Faculté de théologie de l'Église orthodoxe serbe. Il analyse l'oeuvre principale de Mitrovitch »Le droit canon« et une trentaine d'autres textes, pour la plupart essais traitant cette matière. Il situe le professeur Mitrovitch parmi nos canonistes bien connus comme, par exemple, l'évêque Nicodème Milach qui a laissé une trace indélébile dans ce domaine des sciences juridique et théologique.

DR DRAGAN SOUBOTITCH